

De Masterkwestie (3)

Over het *civiel effect* van de master Kunsteducatie

Maarten Tamsma

De kunstvakdocentenopleidingen (KVDO) zijn altijd een beetje een buitenbeen geweest. Samen met lichamelijke opvoeding hebben ze als enigen geen universitaire eerstegraads opleiding en speelt de voorbereiding voor de VHO-bekwaamheid (Voorbereidend Hoger Onderwijs = eerstegraads gebied) zich af in het hbo.

Bij *beeldend* was dat tot de jaren zeventig een vijfjarig studietraject. Eerst voor een driejarige tweedegraads MO-A akte, dan daar nog eens twee jaar bovenop voor de eerstegraads MO-B. Dat waren voltijds dagstudies, in tegenstelling tot de MO-opleidingen van alle andere schoolvakken. Dat waren avondstudies voor docenten met een (derdegraads) lagere akte die hogerop wilden. De andere eerstegraads route was een universitair doctoraal examen met aansluitend een onderwijsaantekening. In de jaren zeventig hielden deze voltijds MO-opleidingen op te bestaan. Kunstacademies boden vanaf dat moment een vijfjarig eerstegraads studietraject. Voor een tweedegraads opleiding moest men naar een (vierjarige) Nieuwe Lerarenopleiding (NLO).

in de tweede helft van de jaren tachtig werden de deuren van deze vijfjarige lerarenopleidingen voor de beeldende vakken gesloten. Dit juridische hbo-buitenbeentje moest op het offerblok van de geüniformeerde hbo-regelgeving. Het moest in vier jaar, zoals alle hbo-opleidingen.

Zo hadden we vanaf dat moment binnen het hbo dus een vierjarige tweedegraads en een vierjarige eerstegraads opleiding. De eerste hoorde tot het Hoger Pedagogisch Onderwijs, de ander tot het KuO (kunstvakonderwijs). Opleiders, inspectie, visitatiecommissies en het werkveld waren daar niet gelukkig mee. Vijf jaar was toch echt nodig om een adequaat opgeleide eerstegraads docent af te leveren, zoals bij alle andere schoolvakken. Vier jaar was te kort.

In 1999 kwam er een advies van een door de minister ingestelde commissie (Projectbureau KuO) die bedacht dat de tweede en eerstegraads docentenopleidingen voor alle kunstvakken ineen geschoven moesten worden (ongegradeerd) en dat daar toch echt meer dan vier jaar voor nodig was. De minister vond dat ongegradeerde idee wel aardig, maar die vijfjarigheid niet. Het moest in vier jaar kunnen. Blijkbaar zijn de kunstvakken makkelijker dan andere vakken (of de opleidingen beter?). De KVDO's maakten bezwaar.

De invoering van bachelors en masters diende zich aan, gestoeld op de zogenaamde Dublin-descriptoren, een Europese standaard voor het hoger onderwijs. Pogingen om de gewenste vijfjarige KVDO-studie in een vierjarige hbo-bachelor te persen zouden stuklopen op de nieuwe regelgeving. Een *master* zou de oplossing kunnen zijn. Een verdieping werd in een opleidingsprofiel voor de nieuwe master Kunsteducatie neergelegd binnen de kaders van genoemde Dublin-descriptoren. Doel: een betere, ook

theoretisch gekwalificeerde bovenbouwdocent en een ontlasting van de overvolle voorliggende bachelor-studie.

Het overleg van de KVDO-opleidingen stuitte op een dilemma. Of de master werd een eerstegraads bevoegdheid bovenop de tweedegraads bachelor (zoals bij alle andere schoolvakken en de oude situatie bij beeldend), of de nieuwe master zou alleen voor ckv2 kwalificeren, de bachelor voor *het vak* (destijds ckv3). Deze laatste variant is uiteindelijk door de HBO-raad aan het werkveld ter validering voorgelegd (2005). De vakverenigingen waren daar bij.

Merkwaardig genoeg viel het daarna stil. Niemand binnen diezelfde HBO-raad leek de consequenties te willen trekken en de minister te willen verzoeken de bekwaamheidsregelingen voor de kunstvakdocenten aan te passen. Sterker nog, de oude vierjarige bachelor werd ineens met een *volledig bevoegd* opleidingsprofiel omhangen dat nooit gevalideerd werd. De nieuwe masteropleidingen, waarvoor erkenning en bekostiging loskwam, werden ontdaan van hun oorspronkelijke status. Je kon je bekwaamheid ermee opvijzelen, niet je bevoegdheid. Wie dat wanneer en waarom besloten heeft, is nooit duidelijk geworden.

De opleidingen leken plotseling verdeeld. De achterban van de podiumkunsten vonden die vierjarige bachelor wel best. Aan theorie doen ze toch niet zo erg en hun positie binnen de eindexamens vo is te verwaarlozen. Ckv2 laten ze liever aan anderen over. Wat kort door de bocht, maar veel zinniger argumenten zijn niet op tafel gelegd. De beeldende opleidingen die geen master hadden aangevraagd, liepen de kans hun eerstegraads status te verliezen als die naar de master zou worden overgeheveld. Liever een volledig bevoegde bachelor in eigen huis.

De NVTO was niet gelukkig met de impasse en kaartte de zaak aan bij de staatssecretaris. Die constateerde in maart 2008 dat ze de regie van bekwaamheden en bevoegdheden inmiddels bij de NVAO (Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie) en de opleidingen had gelegd. Zolang de NVAO bij accreditatieprocessen niet op fricties stuitte, was voor haar aan de voorwaarden voldaan.

De NVTO heeft daarop de opleidingen gevraagd waarom ze hun vroeger breed uitgedragen voorkeur voor een vijfjarige (eerstegraads) docentenopleiding leken te hebben afgezworen. Een divers palet van redenen werd terugontvangen. Met dat dossier is de NVTO naar de NVAO gestapt en wees deze instelling op de beschreven merkwaardigheden: waarom moeten de kunstvakken genoeg nemen met een vierjarige studietraject (hbo-bachelor) voor een volledig bevoegde (lees eerstegraads) docent waar elk ander schoolvak een master voor de klas heeft staan? Opnieuw: zijn we makkelijker? Of zijn onze opleidingen beter, kunnen ze iets in een bachelor-studie waar andere vakken een master voor nodig hebben?. De staatssecretaris heet Haas en de bal ligt nu bij de NVAO.

Een wrang gegeven is dat waar we vroeger steeds de boze buitenwereld de schuld konden geven van de achtergestelde positie van de kunstvakken, de tegenwind nu uit eigen hoek waait: de opleidingen en een (aantal) vakverenigingen.

Een aardige vraag aan de minister zou kunnen zijn: waarom gedooft u dat de kunstvakken een minder gekwalificeerd opleidingstraject hebben dan alle andere

schoolvakken (zie Dublin-descriptoren) en werken we met een opleidingsprofiel dat nooit is gevalideerd?